

Borgstellingen in 1227, 1261 en 1266 Van Egmond, Haarlem en Waterland (Persijn – Putten)

door
B. de Keijzer

Inleiding

Het is niet de eerste keer dat ik aandacht heb besteed aan het verschijnsel van het stellen van ‘borgen’. Gebleken is dat borgen bloed- en aanverwanten zijn tot in de 6^e graad.¹

Mijn doelstelling is dat hoe meer studies op dit gebied gepubliceerd worden dit verschijnsel aan kracht wint in de veronderstelling dat ze tot een positief resultaat leiden. Uiteindelijk zal dit fenomeen als onderbouwing van het genealogie onderzoek ingezet kunnen worden. Daarbij wel te bedenken dat er borgstellingen zijn die daar buiten vallen. Bijvoorbeeld wanneer de graaf van Holland een bepaalde aangelegenheid aan de voornaamste edelen en/of leenmannen in het graafschap vraagt om zich voor hem borg te stellen.

Tijdens het opstellen van de genealogie van de geslachten Van Egmond, Haarlem en Waterland (Persijn) trof ik in de oorkonden drie borgstellingen aan die nog niet eerder waren opgemerkt en onderzocht. Deze borgstellingen betreffen de dezelfde families en worden daarom samen behandeld. Met drie verschillende kleuren zijn de drie borgstellingen te onderscheiden.

Bij de publicatie van deze studie heb ik gebruik gemaakt van mijn (nog lopend) onderzoek naar de zogenaamde *Keulse oervede oorkonden*, die vanwege het grote aantal optredende borgen bestaande uit Hollandse en Zeeuwse edelen, maar ook leenmannen, veel ingewikkelder is dan de tot nu toe gepubliceerde borgstellingen.²

In onderstaande schema's worden jaartallen genoemd waarin de betreffende persoon voorkomt in de oorkonden. Bij een grote tussenruimte wordt tussen de jaartallen een komma gebruikt. In deze publicatie is afgezien om bronvermeldingen op te nemen en nadere beschouwingen over de familierelaties te geven. Alle families, die hieronder worden genoemd, zullen binnenkort of op niet al te lange termijn worden gepubliceerd.³

Emmen, 2024 (afgesloten 8 mei).⁴

Een oorkonde uit 1227

Op 24 februari 1227 zegt Nicolaas Persijn van Haarlem⁵ de abdij van Mariënweerd toe in het ongestoorde bezit te laten van de door hem aan haar voor een schuld van 100 pond in pand

---

¹ B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden. Onderzoek naar borgstellingen in de middeleeuwen* (Rotterdam, 2011); B. de Keijzer, *De borgen voor Jan van Renesse en Dirk van Brederode uit 1292* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

² Deze studie zal op wat langere termijn op HoGenDa gepubliceerd worden.

³ Eveneens te publiceren op HoGenDa.

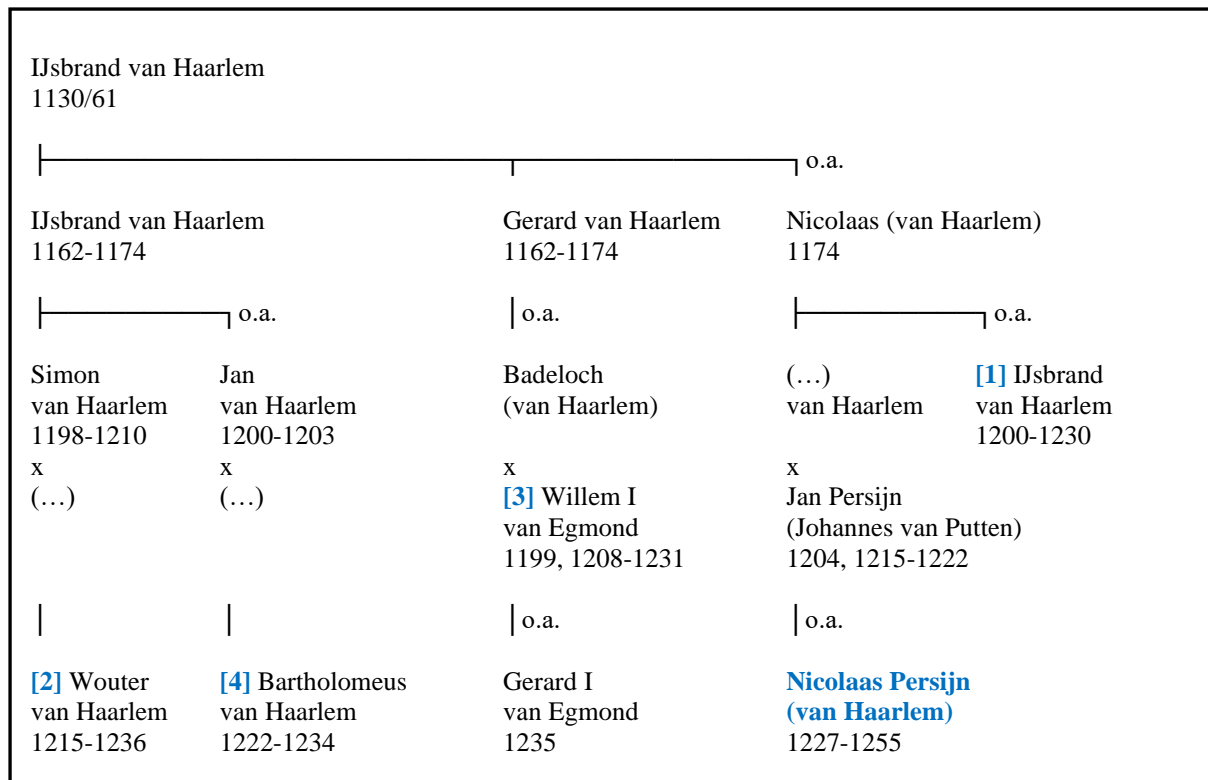
⁴ Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

⁵ Hij komt in 1227 en 1237 voor met de toevoeging ‘van Haarlem’, en in 1230 als ‘N. de Harlem’, maar verder als ‘Nicolaas Persijn’.

gegeven tiend van Heimond. Hij stelt met toestemming van zijn leenheer, graaf Floris IV, enige tienden onder Velzen als onderpand. Hij stelt hierbij als borgen: ‘avunculum meum Isbrandum de Harlem, Walterum de Harlem, Willelmum de Ekmunt, Bartholomeus de Harlem’.⁶

Deze vroege borgstelling is interessant omdat in de literatuur over de onderlinge familierelaties niets concreets te vinden is. Bij IJsbrand van Haarlem staat dat hij de moederlijke oom is van Nicolaas Persijn van Haarlem en dat levert een goed uitgangspunt op.

In vroege oorkonden worden getuigenrijen meestal vermeld naar status en leeftijd. In dit geval is alleen beschikbaar de periode waarin de desbetreffende borgen voorkomen in de oorkonden, te weten: IJsbrand van Haarlem (1200-1230), Wouter van Haarlem (1215-1236), Willem van Egmond (1199, 1208-1231) en Bartholomeus van Haarlem (1222-1234). Direct valt op dat Willem van Egmond, afgezien van een eerste vroege vermelding in 1199, ouder is dan Wouter van Haarlem. Dus dan zou Wouter van Egmond eigenlijk op de tweede plaats moeten staan, maar daar staat tegenover dat Wouter van Haarlem zowel een zwager als een achterneef is van Nicolaas Persijn van Haarlem. Dit zal de volgorde van de borgen mede hebben bepaald.

Geneagram 1. Verkorte stamboom van het geslacht Van Haarlem.

[1] IJsbrand van Haarlem

Hij is een moederlijke oom (geneagram 1).

[2] Wouter van Haarlem

⁶ OHZ II no. 468, d.d. 24-2-1227.

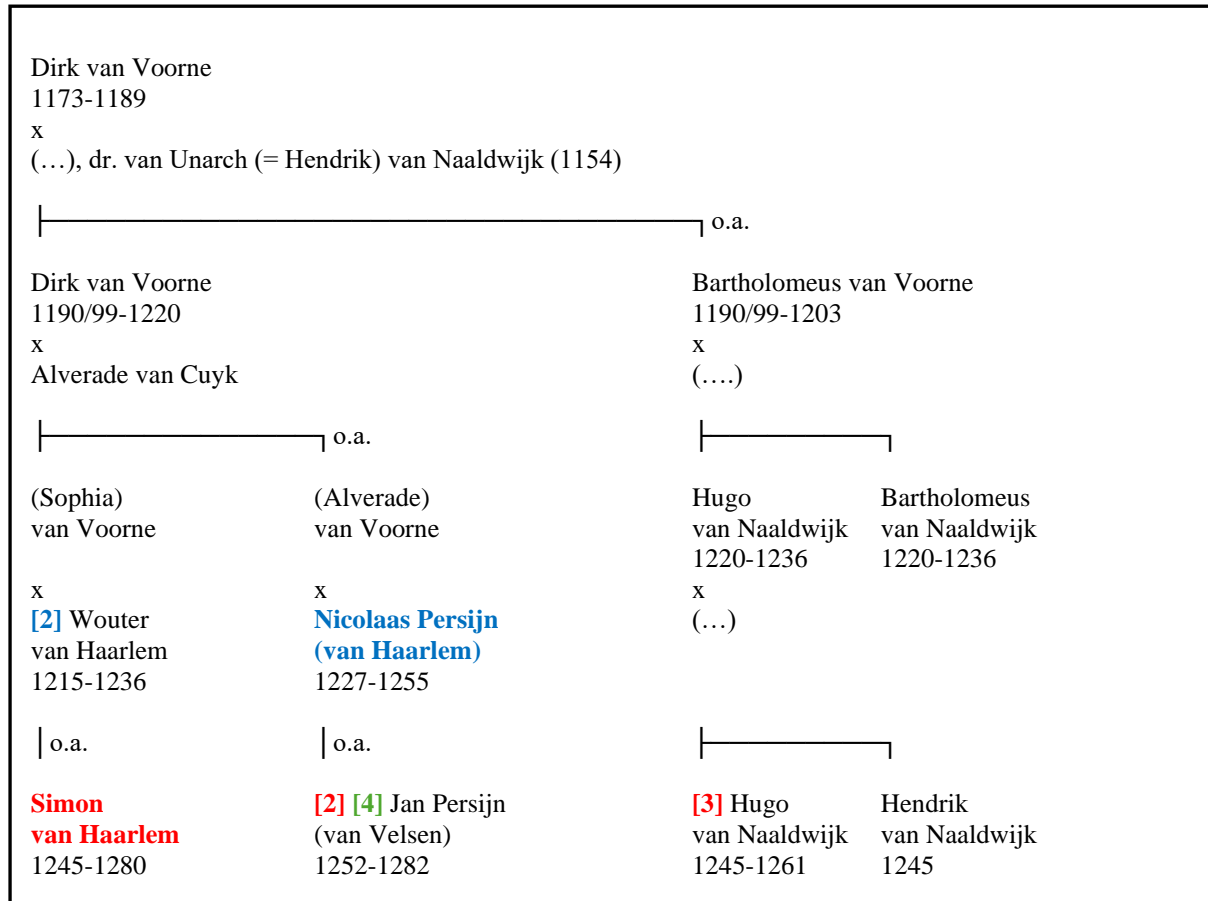
Hij is een achterneef (geneagram 1) en zwager (geneagram 2).

[3] Willem van Egmond

Hij is een aangetrouwde oom (geneagram 1).

[4] Bartholomeus van Haarlem

Hij is een achterneef (geneagram 1).

Geneagram 2. Verkorte stamboom van het geslacht Van Voorne (1).

Een oorkonde uit 1261

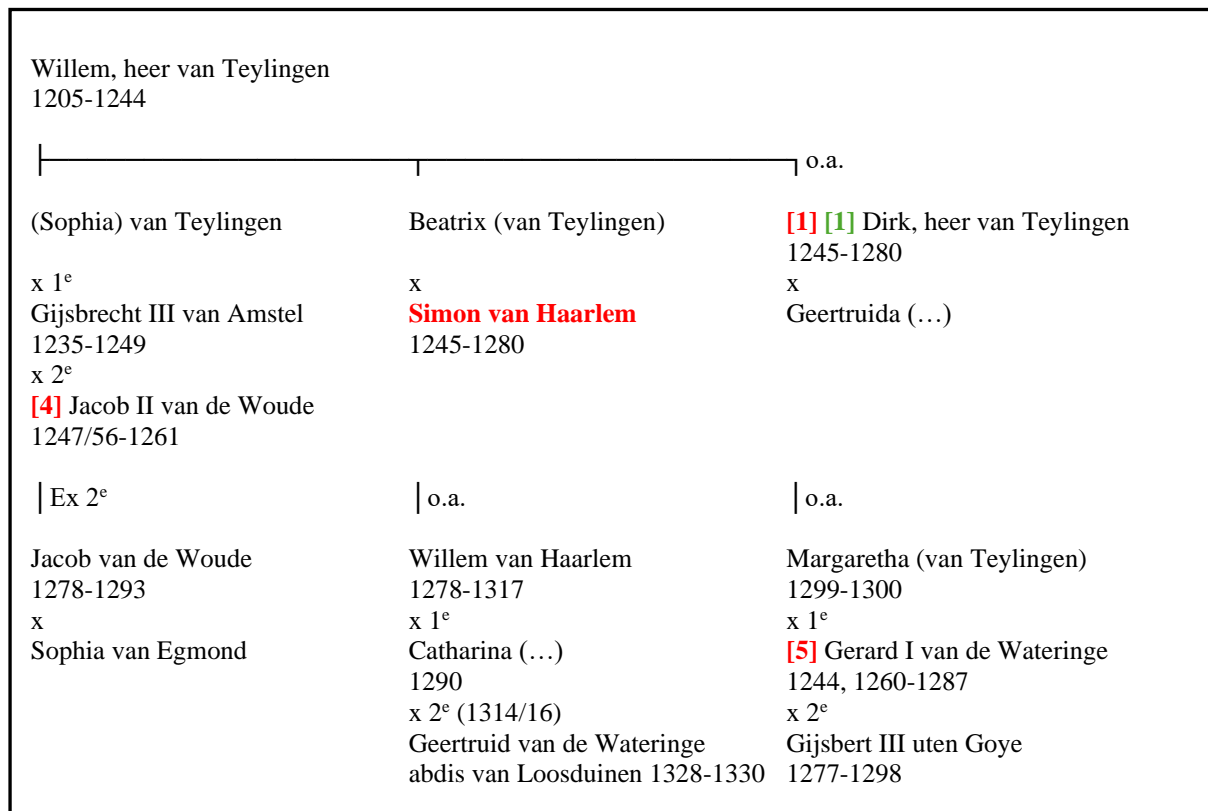
Lubbert II, abt van Egmond, geeft op 18 november 1261 alle abdijland in Limmen en tussen Limmen en Oudburgerlaan in Heiloo, met uitzondering van enige hetgeen tot de meierij van Egmond en Rinnegom, de kelder, de cariteit, de kosterij en het hospitaal behoort, aan heer Simon van Haarlem, ridder, in erfelijke pacht, tegen 50 pond Hollands, 120 ganzen en 120 kippen per jaar, en omschrijft de wijze van vererven van die pacht, namelijk achtereenvolgens op zijn oudste wettige zoon, bij ontstentenis van erfgenamen op zijn oudste wettige dochter, vervolgens op ‘Walterum, fratrem dicti militis, Willelmum, fratrem dicti domini Simonis, Willelmum de Ekmonda, filium Beatrices, sororis dicti militis’. Verder wijst heer Simon van

Haarlem zes borgen aan, namelijk: Dirk, heer van Teylingen, Jan Persijn, Hugo van Naaldwijk, Jacob van de Woude, Gerard van de Wateringe, ridders, en Willem van Egmond.⁷

In deze oorkonde van latere tijd zullen de borgen naar gewoonte opgesomd zijn naar hun status (ridder voor de knaap) en leeftijd (van oud naar jong), te weten: Dirk, heer van Teylingen (1245-1280), Jan Persijn van Velsen (1259-1282), Hugo van Naaldwijk (1245-1261), Jacob van de Woude (1247/56-1261), Gerard van de Wateringe (1244, 1260-1287), ridders, en Willem van Egmond (1248-1303).

De echte leeftijden van de borgen in 1261 zijn onbekend, maar de periode waarin ze in oorkonden worden genoemd geeft een relatieve leeftijd weer. De enige uitzondering in deze opsomming is Jan Persijn van Velsen. Kennelijk is hij ouder dan dat blijkt uit zijn optreden in oorkonden. Dit zal te maken met het feit dat zijn vader, Nicolaas Persijn van Haarlem, tot en met 1255 voorkomt en Jan Persijn van Velsen hem nadien is opgevolgd.

Op basis van genealogisch onderzoek kan vastgesteld worden dat (1) Dirk, heer van Teylingen, en Jacob van de Woude de familie van de vrouw van Simon van Haarlem (= Van Teylingen), (2) Willem van Egmond en Gerard van de Wateringe de familie van zijn vader (= Van Haarlem), en (3) Jan Persijn van Velsen en Hugo van Naaldwijk de familie van zijn moeder (= Van Voorne) vertegenwoordigen.

Geneagram 3. Verkorte stamboom van het geslacht Van Teylingen (1).

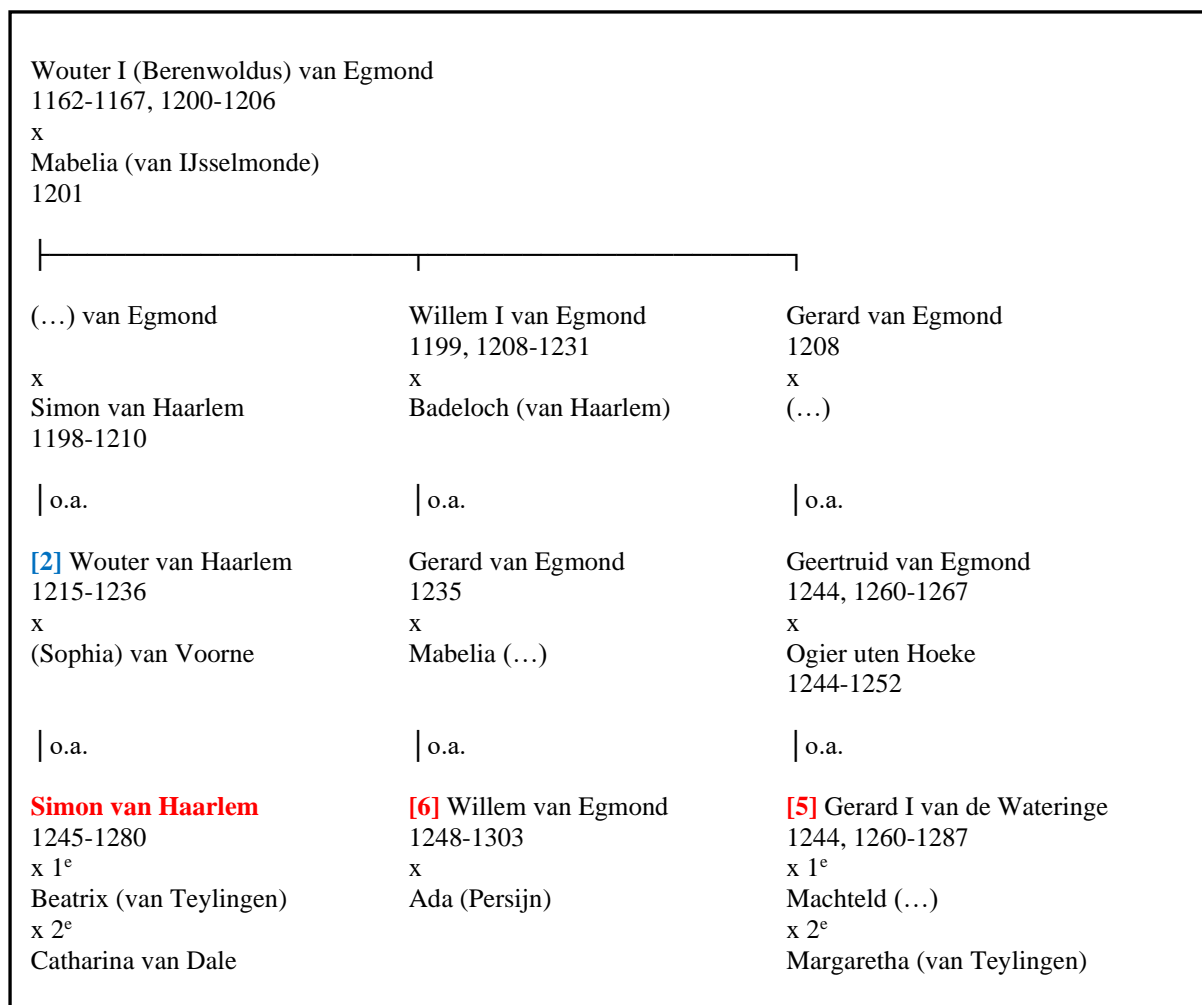
[1] Dirk, heer van Teylingen, ridder

⁷ OHZ III no. 1273, d.d. 18-11-1261.

Hij is een zwager (geneagram 3 en 5).

[2] Jan Persijn (van Velsen), ridder

Hij is een neef (geneagram 2 en 6).

Geneagram 4. Verkorte stamboom van het geslacht Van Egmond.

[3] Hugo van Naaldwijk, ridder

Hij is een achterneef (geneagram 2).

[4] Jacob van de Woude, ridder

Hij is een zwager (geneagram 3).

[5] Gerard van de Wateringe, ridder

Hij is een aangetrouwde neef (geneagram 3) en achterneef (geneagram 4).

[6] Willem van Egmond

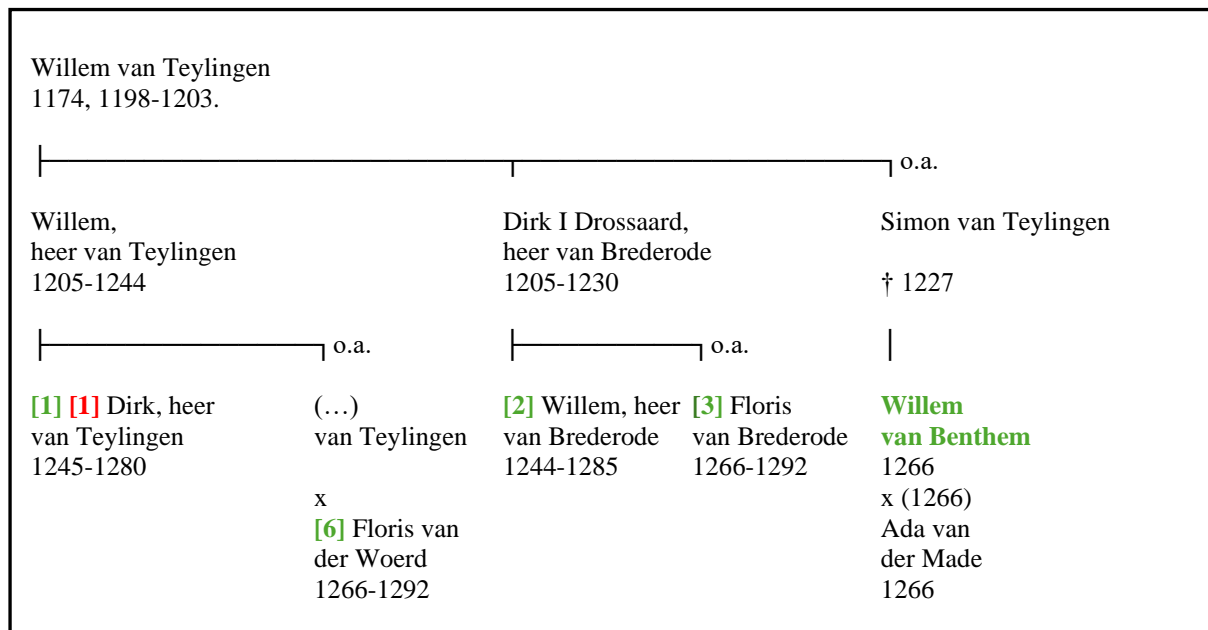
Hij is een achterachterneef (geneagram 4).

Een oorkonde uit 1266

Op 7 februari 1266 kent Willem van Benthem, ridder, aan zijn echtgenote, Ada, zuster van Bartholomeus van der Made, als huwelijksgeve voor de duur van haar leven een jaarlijkse rente van 50 pond Hollands toe. Indien bij de inning iets in de weg wordt gelegd dat zullen heer Dirk van Teylingen, heer Willem van Brederode en heer Floris, zijn broer, heer Jan Persijn, heer Arnoud van Heemskerk, en Floris van der Woerd, binnen Delft in leistung gaan.⁸

In de oorkonde zelf wordt niet gesproken over 'borgen' maar op grond van de strekking van de gevolgen van het niet nakomen van de aangegane verplichting door Willem van Benthem lijkt het geen twijfel dat het hier om familieleden gaat die bereid zijn om zich beschikbaar te stellen als zekerheidsstelling, ergo borgstelling. Direct valt te constateren dat genoemde heren behalve heer Jan Persijn en heer Arnoud van Heemskerk behoren tot de familie Van Teylingen en dus de familie van vaderszijde van Willem van Benthem vertegenwoordigen.

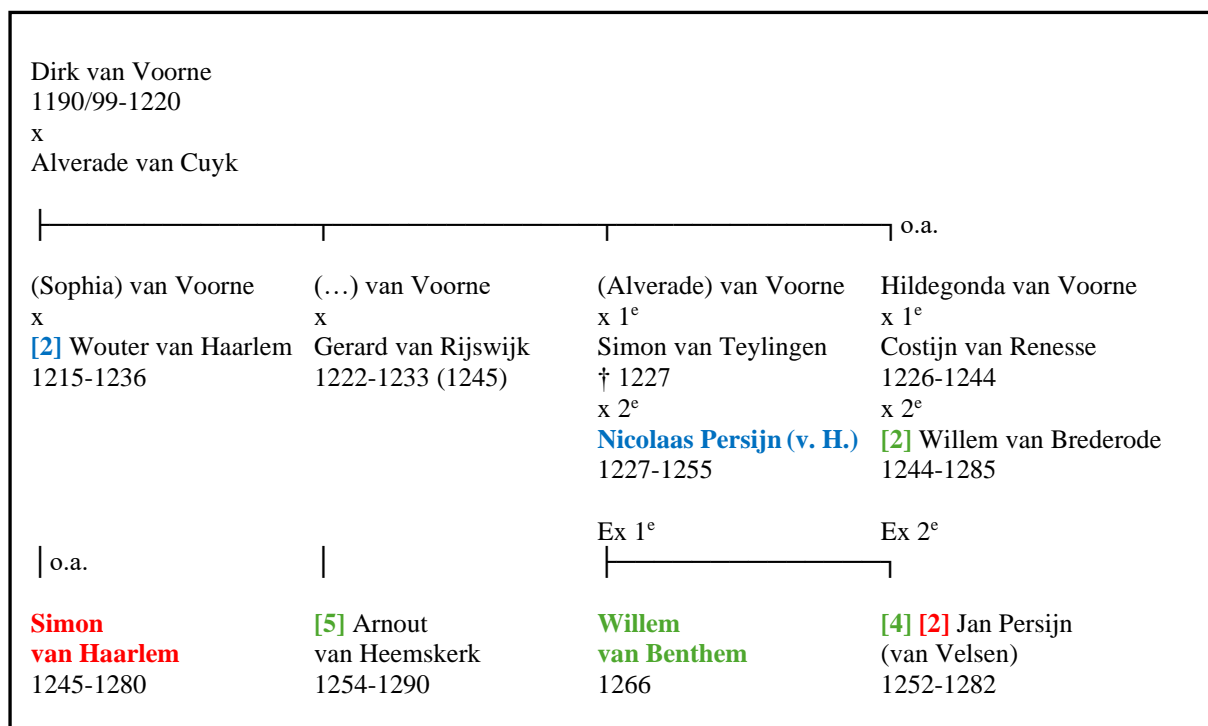
Van heer Jan Persijn en heer Arnoud van Heemskerk is bij eerder uitgevoerd genealogisch onderzoek vastgesteld dat zij neven van elkaar zijn. Hun moeders zijn dochters van Dirk van Voorne (1190/99-1220). Het idee is dat zij de familie van moederszijde vertegenwoordigen, maar zonder enig verband te kunnen leggen omdat over de vrouw van Simon van Teylingen niets bekend is.

Geneagram 5. Verkorte stamboom van de familie Van Teylingen (2).

⁸ OHZ no. 1407, d.d. 7-2-1266.

Simon van Teylingen is op 27 juli 1227 in de slag bij Ane (Drenthe) gesneuveld.⁹ De gedachte is opgekomen dat ook Simon van Teylingen met een dochter van Dirk van Voorne is getrouwd. Op basis van de *Keulse oervede oorkonden* is vastgesteld dat Dirk van Voorne vier dochters heeft gehad en dient zich de volgende mogelijkheid aan. Namelijk dat na het overlijden van Simon van Teylingen zijn weduwe een tweede huwelijk is aangegaan. De enige dochter, die daarvoor in aanmerking komt, is – gezien de vermeldingen van de echtgenoten van de andere drie dochters – de vrouw van Nicolaas Persijn van Haarlem. Hij komt pas vanaf 24 juli 1227 regelmatig in oorkonden voor. In dat geval zou de aanwezigheid van heer Jan Persijn en heer Arnoud van Heemskerk verklaarbaar zijn. Maar er is nog een extra argument aan te voeren voor de voorgestelde oplossing. Er zijn zes heren die in leistung zullen gaan. De verdeling vier van vaderszijde en twee van moederszijde is onevenredig. Echter heer Willem van Brederode is ook met een dochter van Dirk van Voorne getrouwd. Hij treedt in dit geval ook op namens de familie van moederszijde; dus is er toch sprake van een evenredige verdeling.

Geneagram 6. Verkorte stamboom van de familie Van Voorne (2).

[1] heer Dirk van Teylingen

Hij is een neef (geneagram 3 en 5).

[2] heer Willem van Brederode

Hij is een neef en aangetrouwde oom (geneagram 5 en 6).

⁹ Gerhardi Dumbar, *Analecta sive vetera aliquot scripta inedita*, deel II (Deventer, 1721), blz. 228 [lijst met gesneuvelden]; H.P. Schaap, De slag bij Ane 27 juli 1227, in: Nieuwe Drentsche Volksalmanak, jrg. 72 (1952), blz. 131-146.

[3] heer Floris van Brederode

Hij is een neef (geneagram 5).

[4] heer Jan Persijn (van Velsen)

Hij is een halfbroer (geneagram 2 en 6).

[5] heer Arnout van Heemskerk

Hij is een neef (geneagram 6).

[6] Floris van der Woerd

Hij is een aangetrouwde neef (geneagram 5).

Conclusie

De drie behandelde borgstellingen leveren geen afwijkende resultaten op ten opzichte van eerdere studies op dit terrein; ergo, een bevestiging 'borgen is familie' tot en met de 6^e graad. Wel komt in deze studie naar voren dat in 13^e eeuw tussen adellijke geslachten door het aangaan van onderlinge huwelijken – met inachtneming van de huwelijksbeletselen – op grond van bloed- of aanverwantschap meerdere, soms ingewikkelde, familieverbanden zijn ontstaan, maar ook dat door zowel mannen als vrouwen meerdere huwelijken werden gesloten.